

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ Е-НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО АРГУМЕНТАТИВНОГО ПИСЬМА МАЙБУТНІХ ПРАВОЗНАВЦІВ

METHODOLOGICAL GUIDELINES FOR E-TEACHING ENGLISH REASONING WRITING TO PROSPECTIVE LEGAL PROFESSIONALS

У статті сформульовані й обґрунтовані методичні рекомендації щодо ефективної організації електронного навчання англійського аргументативного письма майбутніх правознавців. Автором проаналізовані останні наукові роботи і публікації з цієї проблематики, визначена актуальність дослідження та його мета.

Автором сформульовані основні аспекти е-навчання англійського аргументативного письма студентів-юристів, які повинні бути враховані до початку процесу е-навчання, розроблені шляхи подолання психологічного дискомфорту, пов'язаного з безособистісним характером е-навчання, виокремлені ефективні підходи та принципи навчання. Особлива увага у статті приділена онлайн-технологіям, здатним забезпечити е-навчання англійського аргументативного письма майбутніх правознавців. Автор описує особливості використання LMS Moodle для реалізації е-навчання англійського аргументативного письма майбутніх юристів, а також специфіку адміністративних, комунікативних і навчальних сервісів системи керованого навчання. У статті сформульовані чіткі рекомендації щодо ефективної організації навчального процесу, опосередкованого комп'ютером і націленого на оволодіння знаннями, навичками й уміннями англійського аргументативного письма. Автор також досліджує нову роль викладача в процесі е-навчання й особливості ролі студента. Значна увага у дослідженні приділена методичним аспектам навчання англійського аргументативного письма майбутніх правознавців. Зокрема, автор формулює мету й описує зміст навчання англійського аргументативного письма в межах юридичного дискурсу, визначає етапи е-навчання та часові рамки. У статті також описані рекомендації щодо особливостей застосування формуючого і підсумкового оцінювання під час е-навчання англійського аргументативного письма, визначені ефективні жанри англійського аргументативного письма та критерії їх оцінювання.

Ключові слова: англійське аргументативне письмо, е-навчання, майбутні правознавці, методичні рекомендації, LMS MOODLE.

The article deals with the methodological guidelines for e-teaching English reasoning writing to prospective legal professionals. The author analyses recent research on the specified issue, identifies the topicality of the study and its purpose. The author specifies the main aspects of e-teaching English reasoning writing to law students, which should be taken into account before the learning process begins. The paper also formulates the ways of overcoming the psychological discomfort associated with the impersonal nature of e-teaching and learning, as well as it defines the effective approaches and principles of e-teaching English reasoning writing. Special attention is paid to online technologies capable to provide e-teaching English reasoning writing to prospective lawyers. The author examines the characteristic features of administrative, training and communicative instruments of LMS Moodle and the specifics of their application in the process of the implementation of e-teaching English reasoning writing to law students. Certain recommendations on the effective implementation of e-teaching aimed at acquiring skills and abilities in English writing are stipulated. The author also focuses on a new role for a teacher as a tutor and the specifics of a student's role in the new learning environment. The methodological aspects of e-teaching English reasoning writing to prospective legal professionals are highlighted. Thus, the author determines the purpose and the content of teaching English reasoning writing within the legal discourse. Moreover, the stages of e-teaching and its timing are also stated. Furthermore, the article describes the recommendations on specific features of formative and summative assessment application during e-teaching English reasoning writing, defines the effective genres of English reasoning writing and the criteria for their assessment.

Key words: English reasoning writing, e-teaching, prospective legal professionals, methodological guidelines, LMS MOODLE.

УДК 378.147:811.111

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-3-18>

Заярна І.С.,

канд. пед. наук,
викладач кафедри іноземних мов
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій у ХХІ ст. поставив нові вимоги перед вітчизняною системою юридичної освіти. Оновлення змісту навчання, методів викладання і розповсюдження знань, розширення доступу до всіх рівнів освіти, реалізація системи безперервної освіти, індивідуалізація навчання при масовості освіти стали можливими з появою у нашій країні електронного навчання.

Завдяки характерним рисам е-навчання, таким як гнучкість (здатність навчатися у зручний для студента час), технологічність (використання в навчальному процесі нових досягнень інфор-

маційних технологій), якість, яка не поступається традиційному навчання, соціальна рівність (рівні можливості здобуття освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я і соціального статусу), інтернаціональність (можливість здобути освіту в навчальних закладах іноземних держав) е-навчання англійського аргументативного письма майбутніх правознавців є ефективним і створює низку переваг у процесі виконання поставлених завдань і оволодінні необхідними знаннями, навичками й уміннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спеціальні наукові дослідження, присвячені про-

блемі впровадження технологій електронного навчання в освітній процес, демонструють всебічний інтерес зарубіжних і вітчизняних вчених до цієї проблематики. Так, ґрунтовною теоретичною базою для нашого дослідження є праці Т. Андерсона (T. Anderson), А.А. Андреева, А.В. Бейтса (A.W. Bates), В.Ю. Бикова, Л.Г. Гаврілової, І.В. Герасименко, М. Дугіамаса (M. Dougiamas), В.М. Кухаренка, Н.В. Морзе, М.Г. Мура (M.G. Moor), О.М. Спіріна, Г.А. Шиліної, Б.І. Шуневича, О.М. Хари, Б. Холберга (B. Holmberg). Учені вивчали понятійний апарат дистанційного навчання, особливості е-навчання у вищій школі та в системі післядипломної освіти, структуру актуальних напрямів досліджень проблем дистанційної професійної освіти, процес реформування заочної освіти в умовах переходу на інноваційні інформаційні технології е-навчання, тенденції розвитку дистанційної освіти в контексті глобальної освіти. Психолого-педагогічним аспектам е-навчання присвячені результати наукових розвідок П.Г. Асоянц, Е.А. Гурова, С.В. Добровольської, В.І. Овсянникова, М.Л. Смульсон. Проблема навчально-методичного забезпечення е-навчання та методологія створення навчальних онлайн-курсів розглядалися В.П. Андрущенком, В.Ю. Биковим, В.В. Вишнівським, Н.В. Жевакіною, Г.О. Козлаковою, В.А. Кравцем, О.О. Нікішовим.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на всебічний інтерес і суттєві здобутки науковців у галузі електронного навчання, мусимо констатувати, що питання організації е-навчання англійського аргументативного письма майбутніх правознавців, яке б враховувало не лише особливості навчання, опосередкованого комп'ютером, але й специфіку аргументативного юридичного письма, залишається малодослідженим і вимагає спеціального вивчення.

Метою статті є формулювання й обґрунтування методичних рекомендацій, спрямованих на забезпечення ефективної організації е-навчання англійського аргументативного письма майбутніх правознавців.

Виклад основного матеріалу. Ефективна організація е-навчання англійського аргументативного письма майбутніх правознавців передбачає проєктування навчального процесу як єдиної системи, функціонування якої спрямоване на досягнення поставлених цілей і реалізацію навчальних завдань.

Услід за В.Ю. Биковим, В.М. Кухаренком та ін. [1, с. 32–33] виокремлюємо ряд категорій, які повинні бути визначені до початку процесу е-навчання англійського аргументативного письма:

- цільова аудиторія, її потреби та вихідні характеристики;
- навчальні умови та середовище;
- навчальні цілі;

- завдання для їх реалізації та терміни виконання;

- принципи навчання;
- зміст навчання англійського аргументативного письма;
- навчальні матеріали;
- методи навчання та системи доставки;
- технічні засоби системи електронного навчання;
- форми та критерії оцінювання.

Так, аналіз вихідних даних (цільова аудиторія слухачів, навчальні умови) є відправною точкою в процесі проєктування навчальної діяльності, а тому відіграє вкрай важливу роль для успішної реалізації е-навчання англійського аргументативного письма. Від самого початку варто встановити і надалі враховувати у плануванні вихідний рівень сформованих у студентів умінь англійського аргументативного письма та логічного мислення, комп'ютерних навичок, умінь і навичок навчатися, працювати самостійно та дистанційно. Важливо також визначити ступінь вмотивованості студентів до е-навчання англійського аргументативного письма та їх фізичні можливості до здійснення цієї діяльності (наявність засобів електронної комунікації та доступ до мережі Інтернет).

Особливістю е-навчання англійського аргументативного письма є навчальні умови та навчальне середовище, опосередковані комп'ютером. Так, перед початком навчання варто ознайомити студентів із правилами роботи за комп'ютером, дотримання яких збереже їх здоров'я й убереже від можливих травм чи захворювань.

Серйозним викликом, який мають враховувати викладачі при е-навчанні англійського аргументативного письма, є брак міжлюдського спілкування, коли комунікація між учасниками навчального процесу опосередкована комп'ютером. Подолання психологічного дискомфорту, пов'язаного з безособистісним характером е-навчання, можливе шляхом свідомого створення дружньої навчальної онлайн-спільноти [2, с. 160]. Тобто викладачеві необхідно включити соціальний компонент до загальної системи навчання шляхом створення соціальних форумів, на яких студенти можуть обговорювати питання, не пов'язані безпосередньо з навчанням англійського аргументативного письма, закритих чатів (лише для студентів), використання сервісу Обмін повідомленнями для підтримки та задоволення індивідуальних потреб всіх студентів.

Під час е-навчання англійського аргументативного письма студентів-юристів рекомендуємо застосовувати конструктивістський, компетентнісний, жанровий підходи та спиратися на низку принципів: дидактичних (посильності, свідомості, активності, наочності), психологічних (принципи мотивації, поетапності формування мовленнєвих умінь і навичок, врахування індивідуально-пси-

хологічних особливостей особистості студента, врахування адаптаційних процесів) і методичних (комунікативності, автентичності, професійної спрямованості навчання, ситуативно-тематичної організації навчання). Більш детально визначені принципи розглядаються в одній із робіт автора [4].

Серед доступних сьогодні онлайн-технологій, під час е-навчання англійського аргументативного письма перевагу слід надавати системам керування навчанням, зокрема LMS Moodle [7]. Адміністративні, комунікативні та навчальні сервіси LMS Moodle завдяки вбудованим інструментам і закладеним принципам дозволяють ефективно реалізовувати цілі та завдання навчання англійського аргументативного письма та здатні забезпечити як індивідуальне, так і спільне навчання. До технічних засобів, які варто застосовувати під час е-навчання англійського аргументативного письма, належать інструменти LMS Moodle: комунікативні (Форум, Чат, Обмін повідомленнями); навчальні (Урок, Завдання, Тести, Анкети, Опитування, Вікі, Глосарій, Семінар); адміністративні (Оцінки, Групи, Звіти, Календар, Файли).

Відповідно до проведеного дослідження ми можемо надати такі методичні рекомендації щодо ефективного використання різноманітних сервісів платформи Moodle з урахування особливостей е-навчання англійського аргументативного письма студентів-юристів:

1. Одним із напрямів використання комунікативних сервісів є обґрунтування правової природи юридичного змістового компонента. Зокрема, у Форумі чи в Чаті можна обговорити правову природу ситуації, покладену в основу майбутнього письмового тексту, чи дослідити найбільш дискусійні юридичні питання теми, що вивчається. Студенти також можуть поставити власні питання, щоб ініціювати дискусію.

2. Комунікативні сервіси також слід застосовувати для створення дружньої навчальної онлайн-спільноти. Зокрема, перший Форум може бути присвячений знайомству, інтересам студентів, обговоренню книг чи фільмів / серіалів із правової тематики, гучних судових рішень чи знакових подій на юридичному ринку (наприклад, створення юридичних ботів) та ін. Варто також дозволити студентам створити закритий Чат (лише для студентів) для обговорення найбільш цікавих питань. Сервіс Обмін повідомлення варто використовувати для особистого спілкування викладача і студента з метою вирішення індивідуальних потреб кожного студента у процесі е-навчання англійського аргументативного письма.

3. Щоб представити матеріал у цікавій і гнучкій формі, рекомендуємо використовувати технічні можливості сервісу Урок. Зокрема, під час представлення структури письмового тексту, правового контенту, введення лексичних одиниць і граматичних

структур до текстових сторінок можна додати гіперпосилання (посилання на веб-сторінки та файли різних форматів), питання для самоперевірки.

4. Сервіси Завдання та Тести необхідно використовувати для перевірки рівня засвоєного матеріалу, виконаного у будь-якому електронному форматі (текстовий документ, презентація PowerPoint, аудіо, відео, інше) з можливістю прокоментувати й оцінити його.

5. Сервіс Глосарій варто наповнити лексичними одиницями, які повинні бути засвоєні студентами під час навчання. Рекомендуємо забезпечити студентів не лише українськими еквівалентами відповідних англійських юридичних термінів, а й надати дефініцію цих понять.

6. Адміністративні сервіси варто використовувати для керування навчальним процесом. Зокрема, сервіс Оцінки містить відомості щодо результатів виконаних робіт студентів; сервіс Звіти слід використовувати, щоб моніторити успішність студентів під час вивчення теми; сервіс Календар варто застосовувати для повідомлення студентів про графік проведення подій курсу.

Під час е-навчання англійського аргументативного письма варто також враховувати зміну ролей викладача і студента. Студенти стають самостійними й автономними: вони активно беруть участь у процесі свого власного навчання, інтегрують, продукують, розширюють свої знання, визначають зручний для навчання час, кількість спроб на виконання того чи іншого завдання, вчать думати критично. У свою чергу, роль викладача під час е-навчання також змінюється: він не пояснює і тим більше не змушує до навчання. Викладач створює умови, забезпечує студента достатньою для виконання завдання кількістю матеріалів, він спостерігає за успішністю кожного студента зокрема і всієї групи загалом, аналізує дані, порівнює результати, сприяє кожному студенту у досягненні ним задовільного рівня сформованості необхідних знань, умінь і навичок, він мотивує і надихає. Викладач має постійно у процесі навчання тримати фокус на очікуваному результаті, а підготовлені ним матеріали та завдання мають слугувати «провідниками» для студентів на шляху досягнення головної мети навчальної діяльності – сформованості у них умінь і навичок англійського аргументативного письма.

У системі віртуального навчання Moodle за допомогою параметра «Змінити роль» викладач також має можливість технічно змінити свою роль на роль студента. Це дозволяє йому поглянути на курс очима своїх студентів. Цей парламент рекомендуємо використовувати під час завантаження навчальних матеріалів у систему. Він дозволяє викладачу перевіряти технічну сторону роботи системи (від загального вигляду матеріалів на екрані до особливостей роботи того

чи іншого параметру) і, за потреби, вчасно змінювати налаштування для ефективності та зручність роботи всіх її учасників.

Під час е-навчання англійського аргументативного письма студентів-юристів рекомендуємо орієнтуватися на визначену нами мету – формування умінь і навичок вільно та самостійно (одержавши всю необхідну інформацію і не користуючись додатковими матеріалами) створювати відповідно до встановлених критеріїв і жанрових зразків юридичні тексти аргументативного писемного мовлення. До основних жанрів, які є ефективними для досягнення поставленої мети, відносимо лист-пораду, меморандум, лист-попередження, позовну заяву, лист-відповідь на попередження.

Важливим аспектом е-навчання англійського аргументативного письма, що забезпечує досягнення поставленої мети, є визначення змісту навчання англійського аргументативного письма. Проведене нами дослідження дозволяє сформулювати рекомендації щодо змісту навчання англійського аргументативного письма студентів-правників:

1. Е-навчання англійського аргументативного письма студентів-юристів має зумовлюватися професійно-трудовою сферою спілкування, якій притаманні типові для писемного мовлення юриста теми та комунікативні ситуації. Характерними темами спілкування визначаємо різноманітні галузі права (Contract Law, Real Property Law, Company Law, Criminal Law, Family Law, Employment Law, IT Law, etc.). Щодо створення комунікативно-мовленнєвої ситуації під час англійського аргументативного письма рекомендуємо враховувати реальні умови, за яких здійснюється комунікація; стосунки між учасниками комунікаційного процесу; мовленнєві наміри; реалізацію самого акту комунікації, який спонукає до мовлення.

2. До мовного матеріалу, яким варто оволодіти студентам-правникам, належать лексичні одиниці, граматичні структури, засоби сполучуваності слів і зв'язку речень, фонова лексика. У свою чергу, до мовленнєвого матеріалу слід включити кліше, формули мовленнєвого етикету, жанрово-композиційні особливості текстів, культурно маркований компонент семантики лінгвальних одиниць аргументативного мовлення.

3. Для успішного продукування англійського аргументативного письма студенти повинні оволодіти низкою знань, навичок та умінь, а саме знаннями юридичного компоненту, функціональних підтипів аргументативного мовлення, тактик і мовних засобів для ефективної реалізації аргументативного мовлення, композиційних особливостей різноманітних жанрів англійського аргументативного письма та їх лінгвосоціокультурних характеристик; граматичними та лексичними навичками; умінь аналізувати текст із погляду наявності

в ньому аргументативних тактик (обґрунтування, повного або часткового спростування, полеміки), визначати мовні засоби вираження англійського аргументативного письма, композиційні та жанрово-стилістичні особливості текстів, характерні для англійського аргументативного письма, відбирати, планувати й організувати інформацію в письмовому тексті, прогнозувати комунікативну доцільність мовних засобів відповідно до жанру тексту, використовувати мовні засоби й аргументативні тактики, будувати свою мовленнєву поведінку відповідно до соціокультурної специфіки англійського аргументативного письма, продукувати завершені письмові тексти англійського аргументативного письма, аргументуючи власну думку за допомогою відповідних мовних засобів, добирати найбільш характерні для юридичної спільноти засоби і способи досягнення комунікативних цілей і реалізації комунікативних стратегій.

Реалізацію змісту навчання варто здійснювати у чотири етапи шляхом виконання підсистеми вправ та завдань різних видів і типів. Так, на підготовчому етапі рекомендуємо використовувати вправи на формування мовленнєвих навичок у продукуванні англійського аргументативного мовлення в межах відповідного жанру; для аналітичного етапу варто використовувати вправи рецептивно-аналітичного характеру на аналіз готових текстів визначених жанрів, їхньої композиції, мовних засобів для вираження тези, аргументів, висновків, а також засобів зв'язку композиційних частин; на тренувальному етапі слід виконувати завдання репродуктивно-трансформаційного характеру, покликані усунути логіко-композиційні труднощі аргументативного письма, допомогти студентам оволодіти змістом і формою аргументативного тексту та сприяє відпрацюванню окремих операцій і дій, що готують студентів до повноцінної мовленнєвої діяльності в межах англійського аргументативного письма; для текстово-продукувального етапу ефективними будуть завдання на продукування та перевірку текстово-продуктивних умінь англійського аргументативного письма.

Важливу роль під час е-навчання англійського аргументативного письма відіграє оцінювання навчальної діяльності студента. Відповідно до проведеного дослідження рекомендуємо викладачам застосовувати компетентнісний підхід до оцінювання навчальних досягнень студентів, а саме застосовувати формуюче та підсумкове оцінювання. Формуюче оцінювання слід використовувати під час усього процесу навчання задля того, щоб студенти розуміли свої сильні та слабкі сторони [6]. Важливо, щоб оцінювання було постійним і конкретним, у формі коментарів, без виставлення балів, достатньо детальними, щоб студент міг усвідомити свої сильні та слабкі сторони, оцінити свою роботу, знайти і застосувати необхідні стандарти

змісту, формату, стилю. Ефективним методом може бути «сократівська бесіда» [3]. На відміну від формуючого оцінювання, підсумкове оцінювання слід застосовувати для перевірки рівня сформованості відповідних вмінь та навичок в кінці кожного етапу. Зауважимо, що оцінювання, згідно з компетентнісним підходом, повинно бути автентичним, тобто враховувати завдання, контекст і критерії оцінювання [5, с. 418]. Отримати позитивну оцінку студент зможе лише за умови успішного виконання підсумкового автентичного завдання. Оцінювання підсумкового завдання слід здійснювати відповідно до визначених нами критеріїв:

- змістовність висловлювання;
- аргументованість і структурованість висловлювання;
- лексичний діапазон і технічне оформлення;
- граматична коректність;
- адекватна стилістична забарвленість (регістр і формат висловлювання).

Під час е-навчання англійського аргументативного письма важливо визначити оптимальні часові терміни виконання поставлених завдань. Відповідно до авторської моделі рекомендований термін проходження дистанційного курсу – 6 тижнів (60 позааудиторних годин) з орієнтовним навантаженням 1–1,5 академічні години щодня. Час, рекомендований для проходження кожного модуля, – 12 академічних годин. Оскільки модель е-навчання англійського аргументативного письма має циклічний характер, кількість модулів може варіюватися відповідно до кількості визначених жанрів англійського аргументативного письма.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що ефективна організація е-навчання англійського аргументативного письма майбутніх правознавців

безпосередньо залежить від врахування методичних рекомендацій, спрямованих на запобігання потенційних труднощів під час планування, підготовки та здійснення навчальної діяльності. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розробці онтологічного підручника для е-навчання англійського аргументативного письма майбутніх правознавців.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Биков В.Ю., Кухаренко В.М., Сиротенко Н.Г., Рибалко О.В., Богачков Ю.М. Технологія створення дистанційного курсу : навчальний посібник / за ред. В.Ю. Бикова, В.М. Кухаренка. Київ : Міленіум, 2008. 324 с.
2. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія / М.Л. Смульсон, Ю.І. Машбиць, М.І. Жалдак та ін. ; за ред. М.Л. Смульсон. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 240 с.
3. Заярна І.С. Особливості застосування методу Сократа до навчання англійського аргументованого писемного мовлення студентів юридичного профілю. *Ars linguodidacticae (Мистецтво лінгводидактики)*. 2017. № 1. С. 48–53.
4. Заярна І.С. Принципи е-навчання англійського аргументативного письма майбутніх правознавців. *Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура* : збірник наукових праць / за ред. О.В. Ковтун, С.М. Ягодзінського. Київ : НАУ, 2019. С. 231–235.
5. Auerbach E.R. Competency-based ESL: One step forward or two steps back? 1986. *TESOL Quarterly*. Vol. 20 (3). P. 411–430.
6. Bennett, Randy Elliot. Formative assessment: a critical review. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 2011. 18. 1. P. 5–25. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/0969594X.2010.513678>.
7. MOODLE. URL: <https://moodle.org/?lang=ru>.